

Gierik 105, december 2009

Hans Magnus Enzensberger

vertalingen: René Smeets

HOTEL FRATERNITÉ

Die geen geld heeft om zich een eiland te kopen
Die voor de bioscoop op de Koningin van Saba wacht
die uit woede en droefenis zijn laatste hemd verscheurt
die in zijn gescheurde schoen een dubloen verbergt
die zichzelf in het glimmende oog van de afperser herkent
die op de draaimolen zit te knarsetanden
die rode wijn morst op het harde bed
die een vuurtje stookt van brieven en foto's
die aan de kaai zit onder de kranen
die de eekhoorn voedert
die geen geld heeft
die zichzelf in het oog krijgt
die op de muren klopt
die weent
die drinkt
die niets doet

mijn vijand
die op de kornissen hurkt
op het bed op de kast
overal op de vloer
hurkt
de ogen op mij gericht
mijn broer

(Uit: *Verteidigung der Woelfe*, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1957)

GEDICHTEN VAN WELEER

LAATSTE WILSBESCHIKKING

Doe toch die vlag uit mijn gezicht, ze kriebelt:
begraaf er mijn kat in, begraaf ze ginds,
waar mijn chromatische tuin lag.

Doe de blikken krans van mijn borst, hij rammelt zo:
werp hem bij de standbeelden op het puin
en geef de linten aan de hoeren, om zich op te smukken.

Zeg de gebeden aan de telefoon, maar knip de draad door:
of wikkel ze in een zakdoek met broodkruimels
voor de dwaze vissen in de poel.

Dat de bisschop thuisblijve en zich bedrinke:
geef hem een vaatje rum,
van preken krijg je dorst.

En kom niet af met gedenkstenen en hoge hoeden:
plavei met het mooie basalt een steeg, waar niemand woont,
een steeg voor vogels.

In mijn tas zit veel volgekribbeld papier voor mijn neefje:
hij moet er luchtschepen van vouwen, die sierlijk wegzeilen van de brug
en in de rivier verzinken.

Wat overblijft: een onderbroek, een aansteker, een mooi opaal
en een wekker, schenk dat aan Kallisthenes, de voddenkoopman,
met daarbij een fikse fooi.

Om de verrijzenis des vlezes en het eeuwige leven
zal ik mij, met jullie goedvinden, zelf wel bekommeren.
Mijn zaak, toch? Vaarwel.

In het nachtkastje liggen nog een paar sigaretten.

BLINDELINGS

Zegevieren
wordt de zaak der zienden
Ze hebben gemene zaak gemaakt
met de eenogigen
de macht gegrepen
en de blinde tot koning gekroond

Aan de vergrendelde grenzen spelen
politieagenten blindemannetje
Af en toe vatten ze een oogarts
die gezocht wordt
wegens staatsgevaarlijke activiteiten

Alle leiders dragen
een zwart lapje
over het rechteroog
Bij verloren voorwerpen beschimmelen
door blindenhonden afgeleverde
loepen en brillen zonder bezitters

IJverige jonge astronomen
laten zich glazen ogen inzetten
Vooruitziende ouders
onderrichten hun kinderen tijdig
in de vooruitstrevende kunst van het loensen

De vijand smokkelt boorwater
voor het bindvlies van zijn agenten
De verhoudingen voor ogen houdend
vertrouwen brave burgers evenwel
hun eigen ogen niet
strooien zich peper en zout in de ogen
betasten wenend de bezienswaardigheden
en leren braille

Naar verluidt heeft de koning onlangs verklaard
dat hij de toekomst vol vertrouwen tegemoet ziet

Uit: *Landessprache*, Suhrkamp, 1960

DE VROEDVROUWEN

In keuvelende colonnes rukken ze uit,
zodra de dag aanbreekt, klauteren
behendig over heggen en bruggen
en belegeren de meest afgelegen hoeven.

Hun goed gevulde glanzende koffers
dreigen als zwarte bommen, blinkend
op gletsjers en perrons,
moerassen, hopvelden en riffen.

Hun neusvleugels trillen van toewijding;
waar het naar warme handdoeken geurt,
springen zij onverwacht te voorschijn,
duwen knorrend de deuren open
en gooien zich op de bedden.

Zij rukken vlees ter wereld
dat weinig weegt, wit vlees
dat enkele decennia overwintert:
dan is het weer weg, zij rukken
een boze kreet ter wereld
die, tegen de middag,
door de steengroeven galmt en gesmoord wordt
in een wolk bleke windels.

Dan, tegen de avond,
ziet de maan hen
neerhurken bij hun bloedige tangen en naalden
en scharen, doodmoe, op het mos,
als slapeloze raven, rillen,
staren in de onbegaanbare kale gracht
van de naderende nacht.

MIDDLE CLASS BLUES

Wij mogen niet klagen.
Wij hebben het druk.
Wij zijn verzadigd.
Wij eten.

Het gras groeit,
het nationale inkomen,
de vingernagel,
het verleden.

De straten zijn leeg.
De balansen zijn perfect.
De sirenes zwijgen.
Dat gaat voorbij.

De doden hebben hun testament gemaakt.
Het regent niet meer.
De oorlog is nog niet verklaard.
Er is geen haast bij.

Wij eten het gras.
Wij eten het nationale inkomen.
Wij eten de vingernagels.
Wij eten het verleden.

Wij hebben niets te verbergen.
Wij hebben niets te verzuimen.
Wij hebben niets te zeggen.
Wij hebben.

De klok is opgewonden.
De verhoudingen zijn geordend.
De borden zijn gewassen.
De laatste bus rijdt voorbij.

Ze is leeg.

Wij mogen niet klagen.

Waarop wachten wij nog?

MENU

Op een luie namiddag, vandaag,
zie ik in mijn huis,
door de open keukendeur
een melkkan een uienplank
een bordje voor de kat.
Op de tafel ligt een telegram.
Ik heb het niet gelezen.

In een museum in Amsterdam
zag ik op een oud schilderij
door de open keukendeur
een melkkan een broodmand
een bordje voor de kat.
Op de tafel lag een brief.
Ik heb hem niet gelezen.

In een zomerhuis aan de Moskwa
zag ik enkele weken geleden
door de open keukendeur
een broodmand een uienplank
een bordje voor de kat.
Op de tafel lag een krant.
Ik heb ze niet gelezen.

Door de open keukendeur
zie ik gemorste melk
dertigjarige oorlogen
tranen op uienplanken
antiraketraketten
broodmanden
klassenstrijd.

Links beneden, helemaal in de hoek
zie ik een bordje voor de kat.

Uit: *Blindenschrift*, Surhkamp,
Frankfurt am Main, 1964.

SCHADUWRIJK

I

Hier zie ik nog een plek,
een vrije plek,
hier in de schaduw.

II

Deze schaduw
is niet te verkopen.

III

Ook de zee
werpt wellicht een schaduw,
ook de tijd.

IV

Schaduwoorlogen
zijn spel:
niet één schaduw beneemt
een andere het licht.

V

Wie in de schaduw woont,
is moeilijk te doden.

VI

Voor een poosje
treed ik uit mijn schaduw,
voor een poosje.

VII

Wie het licht wil zien
zoals het is,
moet terugtreden
in de schaduw.

VIII

Schaduw en helderder dan de zon:
koele schaduw van de vrijheid.

IX

Helemaal in de schaduw
verdwijnt mijn schaduw

X

In de schaduw
Is er nog altijd plaats.

ALLES OP ZIJN TIJD

Eerst de sneeuw.

Na de eerste sneeuw
de eerste geboorte.

Na de laatste naweeën
de eerste communie.

Na de laatste drek
de eerste liefde.

Na het laatste woord
de eerste hypotheek.

Na de laatste cent
de eerste wereldoorlog.

Na het laatste aanbod
de eerste officier van justitie.

Na de hoogste instantie
de eerste divisie.

Na het laatste hemd
de eerste hulp.

Na de laatste idiotie
de eerste viool.

Na de laatste eer
de eerste kraai van de haan.

Na de laatste stront

uiteindelijk

de eerste sneeuw

DE MACHT DER GEWOONTE

Gewoonte maakt de fout mooi.
Christian Fürchtegott Gellert

I

Gewone mensen hebben gewoonlijk
voor gewone mensen niets over.
En omgekeerd.
Gewone mensen vinden het ongewoon
dat men hen ongewoon vindt.
Reeds zijn zij geen gewone mensen meer.
En omgekeerd.

II

Dat men aan alles gewoon wordt,
daar raakt men aan gewoon.
Men noemt dat gewoonlijk
een leerproces.

III

Het is pijnlijk
wanneer de gewone pijn op zich laat wachten.
Hoe moe wordt het opgewekte gemoed
van zijn opgewektheid!
Deze simpele mens b.v. vindt het moeilijk
een simpele mens te zijn,
terwijl gene complexe persoonlijkheid
haar problemen afdreunt
zoals een kwezel de rozenkrans.
Overal die eeuwige debutanten,
die al lang aan het einde van hun Latijn zijn.
Ook de haat is een lieve gewoonte.

IV

Wat er nog nooit was,
zijn wij gewoon.
Wat er nog nooit was,
is een gewoonterecht.
Een gewoontedier treft op de gewone hoek
een gewoontemisdadiger.
Een ongehoorde gebeurtenis.
De gewone stront.
De klassiekers hadden de gewoonte
daarvan novellen te maken.

V

Zacht rust de gewoonte der macht
op de macht der gewoonte.

HET TRAPPENHUIS

Het was al bijna donker in het trappenhuis
Het leek me daar niet pluis
Alsmaar hoger als in een droom
Ik was buiten adem Ik liep zo snel
Ik wist hem daar boven met een fles
Zijn ogen glansden zo fel
Hij bewoog niet Maar ik zag het mes
glinsteren in zijn hand Ademloos
hoorde ik hem fluisteren Kniel neer
Wie ik ben, dat wist ik niet meer

Hij was nog erg jong Zijn hand was smal
Ik voelde niet eens haat
Ik gehoorzaamde Het was als in een droom
Op zijn kin een begin van baard
Er viel geen woord Ik verweerde mij niet
Het was een ogenblik zonder grond
Ik knielde Het bloed steeg naar mijn hoofd
Ergens buiten blafte een hond
Maar het mes liet hij niet los
Mijn mond Mijn mond die gaf ik hem
Ik wist niet meer wie ik ben

Het was een ogenblik zonder grond
Ik proefde de nacht in mijn mond
Als wilde ik een wonde drogen
Dan verdonkerden zijn ogen
Toen eindelijk het gekreun begon
sloeg ik toe Hij viel en viel
Ik verwonderde mij dat ik zoiets kon
Zo makkelijk als in een droom of een spel
Daar beneden lag hij bewegingsloos
Ik zag zijn hand, de dons die ik ken
En ik wist weer wie ik ben

In mijn hand het mes van die vent
Geen mens heeft mij op het plein herkend
Het natte grint glinstert op de wegen
In de kastanjbomen ruist de regen
Ik zette me rustig neer in de lege tram
In mijn mond een smaak van zout
Ik kijk naar buiten naar de vuile rivier
Ik voel op mijn huid dat mes van hem
De bus rijdt verder Ik weet niet waarheen
Geen mens weet wie ik ben

DE SCHIJNDODEN

De schijndoden wachten voor de kartelbureaus,
wachten, uit beide longen rokend,
voor de ijk- en de arbeidsbureaus.
Hun bleke, kleurloze jubel waait
als een reuzenkrant in de wind
tegen de talrijke getraliede loketten.

Zie hoe zij met hun hoofden knikken!
Wat zijn zij flink en ordelijk!
Wat zijn zij handig met ponskaarten,
biechtbriefjes en cheques!
In de aktetassen dragen zij
hun afgeschoren haar,
en in zijn twee sokken
heeft ieder van hen tien tenen gespaard.

En intussen eten zij ook nog, en snijden zij
met hun tien schijndode vingers vlees
van het gebeente van dode dieren;
om te stillen wat tussen hun benen treurt en traant
vermenigvuldigen zij zich,
's nachts, wanneer de loketten dicht zijn,
en kweken zij schijndode getuigen
die zij, uit bewusteloze longen rokend,
's morgens aanmelden
opdat men ze niet begraaft.

Maar wie geeft hen kussen en appels?
Wie wekt hen, wie geeft hen niettemin
immortellen, wie veegt van hun borst
die bergen van walm, wie wikkelt hen
uit de krant, wie zout hun etende monden
met moed, wie kamt de as uit hun haar,
wie wast de angst uit hun beide kleurloze ogen,
wie roept, wekt, tovert de schijndoden
uit de dood op,
wie spreekt hen vrij?

Voor de bankloketten, bedolven
onder kranten en stembriefjes, wachten,
onder een hemel die, als een voorstadsbioscoop,
nu eens verheldert, dan weer verduistert,
als tussen hoofdfilm en bioscoopjournaal,
tussen slagveld en lijkenhuisje, wachten
voor de begrafenisdiensten, wachten
de schijndoden op hun overlijdensverklaringen,
roken uit stevige, kleurloze longen,
waden in de eigen sombere jubel,
en wachten, onderscheiden, op hun overlijden.

Uit: *Landesprache*, Suhrkamp, Frankfurt am Main.

VREDESCONGRES

Een vliegtuig landt met honderd leugenaars aan boord.
Met een handvol bloemen ontvangt hen de stad,
met een geur van nafta en zweet,
met een wind uit de vlakten van Azië.

Onder de schijnwerpers zeggen de leugenaars
in vijftig talen: wij zijn tegen de oorlog.
Zwijgend geef ik de leugenaars gelijk.
De leugenaars spreken de waarheid niet, maar
waarom hebben zij vijftig uur nodig
voor één enkele zin?

Wanneer zij vertrekken, zijn de bloemen verwelkt.
De asbakken puilen uit
van solidaire peukjes,
onverstoorbare sigareneindjes
en onoverwinnelijke stompjes.
In de spuwbakjes drijft de vrede.

In het Witte Huis, onder de schijnwerpers
verkondigen de eerlijke mensen tegelijkertijd
een andere waarheid: de oorlog groeit.
Alleen de leugenaars zijn onverstoorbaar.

In het Witte Huis zijn de bloemen vers,
de spuwbakjes ontsmet
en de asbakken blinken als bommen.

Een windstoot trekt over de stad,
een wind uit de vlakten van Azië. Zo fluit
een gewurgde vrouw die voor haar leven vecht.

Uit: *Gedichte 1955-1970*, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1971.

LOKLIED

Mijn wijsheid is een riet
Snij er mee in je vinger
om een rood ideogram te schilderen
op mijn schouder
Ki wit Ki wit

Mijn schouder is een snel schip
Leg je op het zonnige dek
om te deinen naar een eiland
van glas van rook
Ki wit

Mijn stem is een zoete doolhof
Laat je niet vangen
Mijn riet is een zijden dolk
Luister niet
Ki wit Ki wit Ki wit

Uit: *Verteidigung der Woelfe*, Suhrkamp, 1957

AANDENKEN

Wat dus de jaren zeventig betreft,
kan ik kort zijn:
inlichtingen was voortdurend in gesprek.
De wonderbare broodvermenigvuldiging
bleef beperkt tot Düsseldorf en omgeving.
Het verschrikkelijke nieuws liep binnen,
werd gelezen en gearchiveerd.

Zonder verweer, al met al,
hebben ze zichzelf ingeslikt,
de jaren zeventig,
zonder zekerheid voor nakomelingen,
Turken en werklozen.
Dat iemand hen welwillend zou gedenken,
zou te veel gevraagd zijn.

SCHRAPPEN WAT NIET PAST

Wat jouw stem zo mat maakt
zo dun en zo schel
het is de angst
om iets verkeerd te zeggen

of altijd hetzelfde
of dat wat iedereen zegt
of iets onbelangrijks
of weerloos
of iets dat kan worden misverstaan
of de verkeerde mensen bevalt
of iets doms
of iets dat er al is geweest
iets ouds

Krijg je er dan niet genoeg van
uit louter angst
uit louter angst voor de angst
iets verkeerd te zeggen

altijd het verkeerde te zeggen?

Uit: *Die Furie des Verschwindens*, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1980.

GEBOORTEAANKONDIGING

Zodra dit pakje op de wereld is geworpen
de windels zijn niet eens gezoomd
de priester int de fooi eer hij dopen komt
zijn zijn dromen reeds lang uitgedroomd
het is verraden en verdomd

terwijl de tang nog om de schedel zit
verteert de arts reeds de kip die het hem oplevert
de handelaar trekt de wissel en wijl de inkt druipt
en de stempel bloed zevert
wordt het geregistreerd zwart op wit

terwijl het in de zoetige stank van de kliniek weent
berekenen de strategen reeds de dag
van de keuring van de moord de charlatan
drukt zijn duimen onder het verdrag
het is verzekerd en dat was het dan

het schommelt nog een beetje hatelijk rood en zacht
hoeveel het netto opbrengt hoe het motto luidt
wat men het leert wat men verzwijgt
de toekomst is gedrild en versmacht
het is verworpen het spel is uit

terwijl het met kromme hand de lucht nog vreemd verstaat
staat vast hoeveel het betaalt voor melk en telefoon
de gasprijs wanneer het in het grijze bed stikt
en voor de vrouw die het wast het loon
het is geboekt geprogrammeerd verstrikt

als niet het pakje dat daar weent en grient
de put dempt de wrok verdrijft
wat wij het bereid hebben koud verscheurt
met ongehoord schrift de snelle tijd beschrijft
is het verraden en verbeurd

Uit: *Verteidigung der Woelfe*, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1957.

Gedichten van vandaag

EVENWICHTSSTOORNIS
HENDRICK AVERCAMP
(AMSTERDAM 1585 – KAMPEN 1634)

Dat het glad is, blijkt uit de lawines,
die op de televisie donderend neerstorten,
uit de kantelende enquêteresultaten,
beenbreuken, koerscrashes
en de glibberige bloedvlekken
na de zelfmoordaanslag.
Je glijdt uit, reutelend,
je bent erin gevallen. Gletsjerkloven,
hoogtevrees als in de horrorfilm –

was het dat maar! Maar neen!
Ook het bloeiende leven
is glad. Zie, de vlinder
kruipen, ook de zuigeling!
Vochtig is de tong,
zoals de vrouw van jouw hart –
God zij dank! – en aan de telefoon
wenst een verre bekende jou
dat je goed het nieuwe jaar in glijdt.

¹Alle gedichten uit: *Rebus*, Surhkamp, Frankfurt am Main, 2009.

DE CHEMISCHE WELDAAD

Honderd milligram in de aders,
C₁₂H₁₈O, dat volstaat. Bevrijd ben je
van je voortdurende Ik,
waaraan je zo gehecht bent. Je brein
denkt zonder jou, zweeft –
vaarwel zwaartekracht – minuten lang
in een nirwana dat jij niet kent.
Dan, niet wetend wat gebeurde
zo lang je weg was, zamel je ze één na één weer in,
al jouw armzalige intieme spullen,
'bewustzijn', 'vrije wil', 'verstand',
en keert terug, voorlopig,
in de gewone tragikomedie,
argeloos: alles als altijd.

PROBLEMEN

1. Er zijn problemen.
2. Er zijn twee soorten problemen.
 - 2.1. Er zijn oplosbare en onoplosbare problemen.
 - 2.1.1. Er zijn twee soorten oplosbare problemen.
 - 2.1.1.1. Er zijn oplosbare problemen waarvan kan worden bewezen dat ze oplosbaar zijn.
 - 2.1.1.2. Er zijn oplosbare problemen waarvan niet kan worden bewezen dat ze oplosbaar zijn.
 - 2.1.2. Er zijn twee soorten onoplosbare problemen.
 - 2.1.2.1. Er zijn onoplosbare problemen waarvan niet kan worden bewezen dat ze onoplosbaar zijn.
 - 2.1.2.2. Er zijn onoplosbare problemen waarvan kan worden bewezen dat ze onoplosbaar zijn.
3. Deze problemen zijn het die de mensheid sedert mensenheugenis probeert op te lossen.

ONWAARSCHIJNLIJK

Wanneer drie kreupele bedevaarders hun krukken wegwerpen,
terwijl de bisschop het spit in de rug krijgt,

de hoffelijke oude buurman zijn vrouw wurgt
en in het Nabije Oosten plotsklaps de vrede uitbreekt,

dan biedt dat stof tot nadenken.

Alle ijsblokjesautomaten in Santa Fé
geven plotseling de geest.

Twee Nobelprijswinnaars zetten louter toevallig
woord voor woord een zelfde gedicht op papier,

en uit het rokende vliegtuigwrak krabbelt,
geheel ongeschonden, een vrolijk kraaiende zuigeling.

Dan vraag je je toch af of we ooit zullen begrijpen
wie of wat er met onze blokken speelt.

LEVIATHAN

Onze reusachtige mee-eter,
toentertijd vrat hij krijt.
Zelden laat hij zijn tanden zien.
Hij kent ons niet.
Wanneer hij spreekt, spreekt hij
altijd van boven naar beneden
in zijn erbarmelijk Duits.
Maar wij zijn op de hoogte.
Deze onovertroffen massamoordenaar,
als weldoener alom welkom,
wij voederen hem die nooit genoeg heeft.
Niemand houdt van hem. Zelden
valt hij erbij neer.
Dan staat hij weer op,
moeizaam. Een monster.
Zonder ons, zijn horige
aanhorigen, was hij niets.
Hem kwijtraken? Onmogelijk.
Het pleit niet voor ons
dat wij hem nodig hebben,
deze eeuwige zeurpiet.

HET SYSTEEM

Vroeger was er aldoor sprake van.
Niemand van ons kende Grieks.
Wij wisten alleen dat wij er diep in waren,
in het systeem, maar eerlijk waar,
wat het was, dat wisten wij niet.

Het systeem was van alles de schuld.
Dus moest het weg.
Maar als het weg zou zijn,
gewoon weg, wat er dan van ons
zou overblijven, dat wisten wij niet.

Wij hadden er geen idee van,
waren veel te dom
om het te verstaan,
en veel te intelligent
om eraan te ontsnappen.

Alleen dat het zeer uitgebreid was
en dat het erin wemelde
van de talloze subsystemen,
waarin wij ronddwaalden,
dat wisten wij al.

INVENTARIS

Hij had een haast gegarandeerd echte de Chirico,
af en toe een depressie, de beste vooruitzichten,
een nonkel in Nieuw-Zeeland, maar geen tijd,
een ara, ze niet allemaal op een rij,
wat nog, ach ja, verscheidene geliefden had hij ook,
hoogtevrees, het vermelden niet waard, eksterogen,
tweelingen en twijfels, ja hij had gewoon alles,
een hart, een rente, zelfs een familiegraf,
en nog allerlei plannen. Alleen had hij er af en toe

schoon genoeg van.

AFGEWEZEN KLACHT

Je wil het gewoon niet anders,
geef het maar toe! Nodig heb je datgene
waarvan je ziek wordt, de pret,
de angst, de haat en je rust,
de vrouw, het geld, de stress.
Nergens anders wil je zijn
dan hier, in jouw elders,
hier, waar jij bent en weet
dat niemand jou mist.

JAMMER

Goed dat wij onder ons zijn.
Jammer dat de anderen niet op de hoogte zijn.
Goed dat wij elkaar verstaan.
Jammer dat wij nooit luisteren
naar wat de anderen zeggen.
Goed dat wij op de hoogte zijn.
Jammer, dat de anderen ons niet verstaan.
Goed dat wij het eens zijn.
Jammer dat de anderen niet kunnen horen
wat wij tegen elkaar zeggen.
Datgene waarover wij het al lang eens zijn.
Altijd hetzelfde.
Jammer.

ONDER DE HERSENPAN

Wat daar onophoudelijk tikt
en vuurt, moet dat mij voorstellen?
Wat zou het. Het is alleen maar
die grijze massa daarbinnen.
Zij slaat mij gade,
ik sla haar gade.
Wij verrassen elkaar.
Niet altijd doet mijn brein
wat ik wil. Misverstanden,
twisten blijven niet achterwege.
Wanneer het donker wordt,
probeer ik het gewoon uit
te schakelen. Tevergeefs.
Het werkt voort, produceert
uitvindingen, op eigen houtje,
waarvan ik niets afweet,
waarvoor ik niet insta.
Vaak, zonder het te vragen,
denk ik er het mijne van.
Pas helemaal op het einde
houden wij op elkaar te beloeren
en laten we het erbij.
Dan heerst er eindelijk rust.

WAAR PILATUS ZIJN HANDEN WASTE

Het 'stille kamertje',
waar de keizer te voet naartoe ging,
'het gemak' (F),
waar de dame zich poedert (VS),
'geurloos lokaal', 'servizio' (I),
waarheen de heer zich verontschuldigt (E),
dubbele nul, natte cel,
toilet, privaat,
schijthuis, latrine...

Wanneer wij de terugtocht aanvatten
naar de betegelde eenzaamheid,
keert wat wij verloren hebben
weer: zelfbeheersing, concentratie,
ontspanning. Eindelijk ongestoord,
leveren wij ons dromerig over
- als waren wij kinderen -
aan een behoefte, waarvan gezegd wordt
dat ze menselijk is,
als een vorm van meditatie,

tot een verlossend ruisen
de stilte
verbreekt.

HAAR

Het individu, van achteren gezien –
onmiskkenbaar!
Hoe donzig het ontspruit,
hoe vettig, hoe kroes, hoe verward!
Wat een veelvoud! Draad of zijde –
nuances zijn het, vormgevingsmogelijkheden:
wringels, kwasten, koepels,
wervelingen, vlechten, stekels, zwammen,
borstels en torens.

En elk koestert zijn eigen kunstwerk,
of het met moeite de kaalheid bedekt
dan wel heerlijk tot op het achterste golft;
en toch is het niets meer dan
een dierlijk aandenken,
dat groeit en groeit, onophoudelijk,
ook dan nog wanneer het brein
reeds lang afscheid heeft genomen.

RAADSEL

Een zee groter dan de zee,
en je ziet ze niet.

Een zee waarin je zwemt,
en je voelt ze niet.

Een zee die in jouw borst ruist,
en je hoort ze niet.

Een zee waarin je baadt,
en je wordt niet nat.

Een zee waaruit je drinkt,
en je merkt het niet.

Een zee waarin je leeft,
tot je begraven wordt.

UIT DE HERINNERINGEN VAN EEN OUDE DAME

Toen had ik nog lange vlechten,
ze waren samengebonden
met een roze elastiekje.
Ik weet nog hoe hij kwam voorbijgereden
in een open Mercedes,
de Führer en Rijkskanselier.
Grappig hoe hij de rechterbovenarm
telkens omhoog en omlaag strekte.
En dat Juffrouw Else,
de pianolerares,
die mij op de vingers tikte omdat de mazurka,
a-moll, 'Notre Temps',
voor mij veel te moeilijk was,
in de Johannessteeg
uit het raam was gesprongen,
dat weet ik nog. Maar dat was,
denk ik, na de oorlog.
Voor de beste makrontaartjes
moest je in Café Wanner zijn.
En na de grote aanval
was het huis van de buurvrouw weg,
gewoon weg. Alleen haar handtas
uit groenig krokodillenleer
hebben wij onder het puin gevonden,
daar waar nu de Turkse snijder woont
die mijn mantel heeft hersteld.
Ach ja, de buurvrouw, een grote hond
had zij, één die altijd bromde
wanneer ik naar school ging.
Dat weet ik nog. Of beeld ik mij
dat alles maar in?

GEWOONTES

Hoe vaak moest Plato zijn neus snuiten,
de heilige Thomas van Aquino
zijn schoenen uittrekken,
Einstein zijn tanden poetsen,
Kafka het licht aan- en uitdoen,
vooraleer zij kwamen tot hetgeen
hen was opgedragen?

Hele weken, al met al,
brengen wij door met
het open- en dichtknopen van onze hemden,
met het zoeken van onze brillen
of met hetgeen wij tot ons hadden genomen
weer uit te scheiden.

Hoe vluchtig zijn onze meningen
en onze werken, vergeleken met hetgeen
wij met elkaar delen:
koken, wassen, trappen oplopen –
onwaarschijnlijke herhalingen,
die vreedzaam zijn, alledaags
en onontbeerlijker dan gelijk welk *chef d'oeuvre*.

EEN ONTVANGST IN BERLIJN

De minister van Binnenlandse Zaken kwam aan,
sierlijk als altijd,
alleen namen wij geen nota van hem.

De meeste onder ons waren bezig
met hun tussenwervelschijven,
of hadden hun pincode vergeten.

Ik zou jullie zorgen wel willen hebben,
zei de gastheer, een voetbalfan,
buiten zichzelf van opwinding over een vrije trap
in de eenentachtigste minuut.

Met ach's en oh's bereikten
de sterksten onder ons het buffet
met de kleurrijke salades.
Schouderophalend keerde de minister zich af.

Ja, die onrechtvaardigheid! Zelfs hij
kon er geen eind aan maken.

Leo van der Sterren

WEG UIT HET DORP

Voor M.M.

Maniëristisch.

1.

Zo. Maya strijkt weer op de grote stad
neer. Afgedaan het feest van de idylle.
De celebratie van de goedheid, eenvoud, dat
wat alle steeds willen en niet kunnen stillen.

O stee waar feestelijke primitiviteit
gehuisvest is. Het boerenleven, dat van blossen
op volle wangen. Holle bolle Gijs gedijt
in hooi na nachten van gezuip en rossen.

Het dorp waar een goed mens zijn wortel zonder kwaad
in de vruchtbare aarde kan planten
als een soort utilistische geslachtsdaad
en waar het leven heeft niet meer dan twee kanten.

Te weten dus een goede en een slechte. Zo
gezond voor lijf en geest en boven heel dit leven.
waakt als een buitenschoolse Cupido
de goede god van het gewijde roomse leven.¹

2.

Zo. Maya zwenkt weer naar de grote stad
af, met een aardsgeschokt geloof door platste platheid
van boerenfolk uit een klein boerengat
dat stijlloos vegeteert in kladste matheid.

In werelden die werelds zijn niet thuis,
van meststankloze hemelen verstoken,
inteeltig samenzwerig achter kuis
onzichtbare kantelen weggedoken.

¹ 'Wat leefden ze eenvoudig toen
In simp'le huizen tussen groen
Met boerenbloemen en een heg.
Maar blijkbaar leefden ze verkeerd.
Het dorp is gemoderniseerd.'

De Achterdocht gedijt hier – houdt hier huis,
in dit kasteeldorp waar zielsvrede vreemd is.
En taai, gelooïd als leer, en sluw, niet pluïst
spiedt Achterdocht naar alles wat ontheemd is.

Weg. Zij gaat. Maya wijkt weer naar de grote stad.
Maar immer nog hoort zij de *vuule vèrkens* brallen.
'Hé, doe mij nog wat borsten, bier, patat.'
In haar oor. Ouwe jongens. *Dörskes*. Ondertallen.

Weer naar de grote stad. Gepokt, gepuurd,
weer wijzer wat, maar droever ook en ouder.
Eind van het veel te hete avontuur
van Maya in dit krocht van dorpse koude.

Wat zegt het dorp? Dat dreint: 'Ik kan het ook
niet helpen. Veel te klein en zwak, verlegen.
Om niet te vallen bij het wereldse gestook, / Geplet door zwaar gewicht, gesmoord in vette rook,
deed Overleven mij wel ongeoorloofds plegen.' / was ik gezwind veel onbehoorlijks toegenegen.'

3.
Steels struinen door die nimmer-steedse streken, jij
en ik, toeristen der folklore der hooizolders,
die hele plattelandsevloerse brakkebrij,
gedoe met schrille schijn van leut en kolder.

Maar nu is dat voorgoed voorbij en goed.
Immers de dingen gaan zoals gaan de dingen.
Je kunt de bres waardoor het woeste water woedt
niet dichten – en gewis niet met verduisteringen.

En donker werd dan licht en licht weer zwaar,
maar zwaar woog over, in dit jaar des Hanen.
Er waren, Maya, geen fanfaren in dit jaar,
geen tromgeroffel, geen triomfboog – tranen.

We gaan ons weegs zoals er zoveel wegen gaan.
Een weg die leidt en leidt niet – ALLES eindigt nergens!
Dat aforisme zit! En zie jezelf dan staan
en gaan en doen en toch van 't leven ALLES vergen.²

Interludium aan de achterzijde
van het gedicht.

Toen de regenachtige Octavius
Pluvius zijn collega-senator
Gaius Drusus in de rede viel,
kwam er slechts geblaas uit zijn
mond. Waarop Gaius Drusus,
een aarts-Romein, laconiek
opmerkte dat hij zijn eerwaarde
confrater altijd al wat bokkig
had gevonden. Hilariteit in de
senaat – dat spreekt.

² 'Wir seufzen und sehnen, wir smachten uns nach,
Wir sehnen und seufzen uns krank.
Die Menschgesichter verargen uns das,
Sie reden, sie tun uns bald dies und bald das,
Und schmieden uns Fessel und Zwang.'

‘Mais le nouveau existe bien, sans être en progrès. Il est tout dans la surprise. L'esprit nouveau est également dans la surprise. C'est ce qu'il y a en lui de plus vivant, de plus neuf. *La surprise est le grand ressort nouveau*. C'est par la surprise, par la place importante qu'il fait à la surprise que l'esprit nouveau se distingue de tous les mouvements artistiques et littéraires qui l'ont précédé.’

Guillaume Apollinaire: ‘*L'Esprit Nouveau et les Poètes*’.

‘The whole oeconomy of the bowels is sometimes disturbed by frequent purgatives. The mesenteric glands acquire a preternatural size, and these and similar complaints pave the road to the grave.’

Thomas Beddoes: ‘*Essay of Scrofula*’, ‘*Hygëia*’ (1802-03), ii, 56.

‘Outside, life prattles on merrily,
like an embroidered towel, and would probably be too weak to object
if we decided to postpone the picnic until November.’

John Ashbery: ‘*Village of Sleep*’.

En Rome wemelde van vreemdelingen.
Sarmaten, Turken, Thraciërs.
Hoogrieken, Perzen, Joden.
Odrysen, Raetiërs en Ambianen.
Atuatuken, Daciërs, Thebanen.
Numidiërs, Korinthiërs, Lacedemoniërs.
Achaeërs, Puniërs, Galatiërs, Bataven.
Dardaniërs, Bessaniërs en Ubiërs.
Sueben, Phrygiërs, Maeanderianen.
Mydoniërs, Pannoniërs en Marcomannen.
Bataven en Helveten en Edonen.
Triballiërs en Moesiërs en Geten.
Bithyniërs en Cappadociërs.
De Scythiërs, de Mauretaniërs, de Lyciërs.
De Atrebaten, Eburonen en de Friezen.
Kimmeriërs, Meoniërs, Caleten.
Laaggrieken, Meden, Picten.
Germanen, Alemannen, Franken.
En ook Etruskisch boerenvolk.
En ook Sabijnen allerwegen.

4.

Dat wat er in dit dorp geviel vergetende,
vergeet niet in de spiegel van dit dorp te kijken
en ets dan in het glas, dat soms de wetenden
de paupers zijn en de macaberen de rijken.

Daniël Van Ryssel

Kwetsbaar en onsterfelijk

DE RESTAURATIE VAN DE HEMEL

De restauratiewerken aan de hemel
Hebben dit jaar weer vertraging opgelopen.
Een boekhouder heeft fondsen verduisterd.
De zoveelste aannemer is failliet gegaan.
Alleen een bank van de maffia wil nog lenen.
Twee engelen zijn van een stelling gedonderd
Ze zijn met de MUG naar het H. Hart gevlogen
Tempelbouwers hebben geheimen verklapt
En worden vervloekt door de reguliere bewoners
Onverbeterlijke zondaars zijn naar binnen geglipt
Lopen hier rond vermomd beramen aanslagen
Vrouwen werden van de werken geweerd
De Dolle Mina's lesbiennes en manwijven
Zijn van plan een eigen hemel te openen
De metselaars hebben drie weken gestaakt
Voor properder toiletten en steviger rijstap
Nieuwkomers waren onwillig met de kruiwagen
Wolken aan te voeren sneeuw en hagel te maken
Bij handgemeen over wie er in de toekomst bood-
Schappen mag doen heeft Michaël plannen gelaten
Slopersfirma De Hel heeft de containers afbraak
Maandenlang niet weggehaald wegens wanbetaling
Brandstof te duur om alle sterren te laten lichten.
Stukadoors hebben een zwart gat gedicht
Een ton regenwater is in duigen gevallen
De piotten blauwe verf waren uitgedroogd
En sommige heiligen claimden paars en goud
Zonnepanelen en vloerverwarming zijn weggestemd
Een congres van twijfelaars wil de oerknal herzien
De beeldhouwer heeft Sint-Jozef abstract gekapt
De geklasseerde preekstoel had drie vermolmd trede
Een onverlaat heeft de ciborie met nougat gevuld
Sint-Pieter vloekte hij kreeg de poort niet meer open
De grote architect heeft zijn plannen verloren gelegd.
Hij vreest dat het hele zootje zal instorten.

WIE ZIJN WIJ?

Wij, noch stompzinnige godloochenaars,
noch areligieuze libertijnen. Wel Epicuristen.
Wij, die uit de duisternis kwamen naar zij die
niets beweert, niets verbergt, maar verwijst naar
hoe het zichtbare met het onzichtbare te verenigen.

Wij, die bouwen aan de tempel der mensheid
en elkaar daar ontmoeten, waar we in de wereld
altijd van elkaar verwijderd zouden zijn gebleven.
Wij, die onszelf niet kennen, wel de wil om te leven.
Ons geheim? Dat wat ons onuitspreekbaar verenigt.

Wij, die met inwaarts gerichte blik op aarde wonen
en afstand doen om de hemel naar ons toe te trekken.
Wij, diepe afgrond voor anderen en vooral voor onszelf.
Wij, producten van wat wreed en menselijk is, ontmoedigd,
Slaven van onwetendheid, lafheid, angst en verwondering.

Wij, die de overtuiging hebben dat geloof en ongeloof
Gelijke zijden van hetzelfde muntstuk zijn, tweelingbroers.
Wij, die na beproevingen het licht hebben ontvangen,
om door het beleven van ritualen, hanteren van symbolen,
ons een weg voor te stellen om eenzaamheid te overstijgen.

Wij, die waarheid zoeken, proberen grenzen te verleggen,
om ook de andere vormen van mens-zijn te benaderen.
Wij, die schoonheid nastreven, ons denken in vraag stellen
en toetsen aan de overtuiging van anderen. Wie zijn wij?
Schakels in de tijd. We overwinnen de tragiek van de dood

en bevestigen de onsterfelijkheid van de menselijke geest.

Kees Hermis

Impressies

SPREEKTijd – 3

De snoeischaar van een late herfst
knipt een gazon in ga en zon

Maar onuitroeibaar vloeit het licht
tot in de haarvaten van nacht en dag,
een glimlach dooft de opstand

Geen requiem of rouwbeklag dat
aan de tongriem hangt van
dronken eksters op de wind

Stuifzwammen tasten met een
zachte plof de grenzen van verstillingsaf

Wat slaapt in ei, bolster, cocon
groeit naar zijn eigen uitspraak toe

HUIS - 1

Zonder te zoeken vonden we de ingang
van dit huis, of vond het ons zoals een
hand die iets in het voorbijgaan vindt

Lang voor wij kwamen stond het al in
weer en wind van jaren, het kende ons,
gaf antwoord op wie wij geworden waren

We woonden in en uit en hoeveel
onderdak het bood was als een huid
die meegroeit door de dagen

Het was er, zou er altijd zijn, geduldig
en aandachtig, luisterend ingewand,
ontvangend oor van onze binnenkant

BEELDSPRAAK

Het stenen beeld staat in zichzelf verzonken,
zijn holle ogen wegen verte af

de ruimte van zijn binnenkant die even
vol als ledig is, maakt het tot wat het is

een zwijgende gebeurtenis die elk moment
de stilte kan breken als iemand of iets

zijn mond losmaakt en het tot spreken komt

zolang het blijft onaangeraakt, geen oog
zoekt het gesprek, zal het niet meer zijn dan

een in marmer gevat ogenblik dat tussen
aankomst en vertrek van wachten leeft

en het luisteren naar verte in een
onbewogen staat tot kunst verheven heeft

NETWERK

Haventerrein, het lichte suizen van metalen
staketsels die de leegte schragen

maar dichterbij zijn het de hefkransen die zich
vastbijten aan de lucht

Dat je moet kijken en verder maakt dat je
betrokken raakt bij iets waar je al deel van was,
een netwerk, een structuur

Op het moment dat je gaat zien, komt er gesprek
op gang, zoals die kranen met de lucht

Een woordloos weten dat ontwaakt en altijd al
bestond, zegt dat je voor zolang het duurt
volledig aarde maakt

Steven Graauwmans

MISSCHIEN IS DIT DE TOEKOMST

Per gram stof stijgt de prijs van dingen:
afstappen op de verkoper op de rommelmarkt,
bieden of je leven afhangt van een aquarel,
betalen met kleingeld in overvloed – je krast met
je nagels het zilver

Langslopen – langs je neus
weg: *hoeveel?* gedeeld door drie antwoorden
Voor de helft graai je kop en munt bijeen
Met een onbetaalde glimlach ten au revoir verraad je
het spel aan de regels

*je gokt op sprokkels: bloot
met vlassende handen
in de schaduw
van een beuk
in het gras*

Ze raden
raak zeggen wat hoort
maar van zo horen word je ziek

Ze raden
het niet, vertellen het niemand
– je bent moe want we zijn zelf moe

*In een onontcijferbare taal
schrijven ze haar decimalen voor:
twee voor tijdens en na
(ze wil zich Even zetten)
we zitten*

Ze heulen
vol adjectieven uit een nieuwere hemel

Ze verkopen nog hoop
met scherven

Van de muren leer ik niets meer:

mijn huis is op

Ik wring me door het zonlicht tussen gordijnen
het negatief van de stad in

De maan hangt boven daken waar
alleen boeken tellen

Ik reserveer mijn graf voor de nacht,
onteigen mezelf

Met tuimelrode ogen van het tuimelen
naar het puntje dat je bloed jaagt,
aflaten die je duurder betaalt aan
de werkelijkheid op scène gevoerd
achter gordijnen met looddraad

Met niets dan de dampkring die je in het
gelaat slaat als de regen op de eerste dag
onder moeders grauwe rokken
waarop je nietsvermoedend
het voorgeborchte binnenglijdt,
waarop je smeekt om een drager
die zonder tijd leeft

Maar zonder tranen of deernis:
in krijgskostuum getand
tegen de geheven stem
die de hemel belooft die
zwart wordt – weer dodelijk

zwart

Diederick Slijkerman

Schaars gekleed

LENTEROKJES

wapperen de rokjes in de lente
licht in de zon maakt veel gezicht
is daar opeens een echt beeld
dat beweegt en geen object wil zijn

maar toch als drager schaars
gekleed, met ondergoed te koop
en net geen uitgespreide benen in
de loop van nutteloos vermaak

meisjes van mooi weer zonder pit
ijskonijnen in de entourage van Madame
Tussauds en toch al vergankelijk

over een paar maanden
gaat de broek weer aan en
is de zinnelijkheid verdwenen

HOOGTEPUNT

de hemel komt naar beneden
als je nou eens niet komt
reuzen moesten bestaan om jou
eens van je stoel te wippen

wat heb je eraan mooi te zijn
als je alleen er iets aan doet?
je lacht wel lief, maar onder het rokje
blijven je benen gesloten

je gezicht is open, maar toch
zijn je borsten nog bedekt
je komt niet zo snel en kreunt
om de grond van jouw bestaan

de aarde tolt om haar as
je lichaam voltrekt zich
nu naar de hemel volmaakt
schreeuw het er maar uit

